

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-301-2-37>

Селівачов Михайло, доктор мистецтвознавства,
професор кафедри ТІМ НАОМА

Сільська мода ХХ століття

Ключові слова: сільська мода, місцева мода, панська мода, національна мода, престижність у моді.

Mykhailo Selivachov, Doctor of Art History, Professor at NAFAA

Rural fashion of the 20th century

Abstract: The concept of fashion has been known in the Ukrainian countryside since the 18th century at the very least. In contrast to the 19th century, we can trace the prestige of new forms in the 20th century, which, however, coexisted with the previous ones. According to our field observations, on average, fashion changed in rural communities every 7 years during the second half of the 20th century, which corresponds to the rhythm of urban fashion.

Key words: rural fashion, local fashion, men's fashion, national fashion, prestige in fashion.

Поняття моди відоме в українському селі принаймні від часів Квітки-Основ'яненка, який у чи не найкращій своїй повісті «Маруся» віддзеркалив ставлення народу до моди сільської («звичайної»), та до «панської» моди міста. На відміну від ХІХ ст., у ХХ-му вже простежується престижність нових форм, які, втім, співіснують з попередніми. Якщо Квітка-Основ'яненко згадає «материне придане», що вдягала Маруся, у позитивному плані, то тепер виразами «бабині дзестри» (Буковина) чи «бабині минти» (Закарпаття) поблажливо називають речі, що вийшли з моди.

За нашими польовими спостереженнями, зміна мод у сільському соціумі відбувається протягом 2-ї половини ХХ ст. у середньому кожні 7 років, що співмірно з ритмом міської моди. Як і у місті, на зміну мод впливає сукупність закономірних і випадкових чинників. Основна причина – вичерпання ресурсу безперервної художньої дії певної форми, колориту, орнаменту. Нове й у селі часто є добре призабутим старим (уживаним 2–3 покоління тому), причому престижно сприймається складна композиційно й технічно форма. Головний інструмент оновлення вбачаємо у фольклоризації (на противагу до вульгаризації) одягу верхніх верств суспільства різних епох.

Специфіка сільської моди – її стриманість, «звичайність», локальний характер, неприйняття різких змін, явної еротичності, багатощаровість і різнофактурність вбрання. Ніколи досі не було в сільському одязі портретних або пейзажних зображень, хоча такі побутували в інших галузях народного мистецтва та надзвичайно нині поширені в міській молодіжній моді.

Окрема тема – розрізнення національного характеру місцевої моди в етнічно змішаних місцевостях («руська мода» та «модел україняк», «румунка» у Бессарабії, «польські взори» на Волині, «україн мінтат» на Закарпатті, лапті-«московці» на Сумщині тощо). Погляд на історію народного вбрання ХІХ–ХХ ст. як на своєрідну зміну в ньому місцевих мод має значні пізнавальні можливості.

